

حسابداری مدیریت رفتاری

نویسنده:

احمد ریاحی بلکویی

مترجم:

دکتر جواد شکرخواه

عضو هیات علمی گروه حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی

سرشناسه : ریاحی - بلکویی، احمد، ۱۹۴۳ - م. Riahi- Belkaoui, Ahmed
 عنوان و نام پدید آور : حسابداری مدیریت رفتاری / نویسنده احمد ریاحی بلکویی؛ مترجم جواد شکرخواه.
 مشخصات نشر : تهران: ترمه، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری : ۳۲۸ ص: جدول، نمودار.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۴۹۸-۴ :
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : عنوان اصلی: Behavioral management accounting , 2002
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : حسابداری مدیریت
 موضوع : حسابداری - - جنبه‌های روانشناسی
 شناسه افزوده : شکرخواه، جواد، ۱۳۵۱ - مترجم
 رده‌بندی کنگره : HF ۵۶۵۷/۴/ ۹ ح ۵ ۱۲ ۱۴
 رده‌بندی دیوید : ۶۵۸/۱۵۱۱
 شماره کتابشناسی : ۴۰۶۴۴۲۴

- ♦ نام کتاب: حسابداری مدیریت رفتاری
- ♦ مؤلف: احمد ریاحی بلکویی
- ♦ مترجم: جواد شکرخواه
- ♦ صفحه‌آرایی: انتشارات ترمه
- ♦ طراح جلد: روجا غمگسار
- ♦ نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵
- ♦ ناشر: انتشارات ترمه
- ♦ تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه
- ♦ چاپ و صحافی: رسام - چاوش
- ♦ قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ ریال
- ♦ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۴۹۸-۴

آدرس ناشر: تهران - خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۸۶، طبقه دوم، واحد ۸

تلفن: ۶۶۹۶۱۸۰۴ - ۶۶۹۶۱۷۶۹

دفتر فروش انتشارات ترمه و مرکز فروش شهرستان‌ها: تهران - خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۸۶، طبقه اول، واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۵۷۰۲۱ - ۶۶۴۸۱۵۱۴

فکس: ۶۶۹۵۷۱۲۰

برای اطلاع از نحوه خرید اینترنتی انتشارات ترمه به وب‌سایت ما به آدرس زیر مراجعه فرمایید.

Info @ termehbook.ir www.termehbook.ir

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کل یا جزء، به هر صورت [چاپ، کپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی] بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است

مقدمه مترجم

ارتقای چشمگیر نقش حسابداران مدیریت در سازمان‌ها و توسعه دامنه خدمات ایشان به سطوح استراتژیک ایجاب می‌نماید که دانشجویان و فعالین این حوزه از دانش حسابداری، خود را به دانش، ابزار و مهارت‌های لازم برای ارایه سطحی قابل اتکا و مناسب از کمک به تصمیم‌گیری‌های مدیریتی در سطوح عملیاتی، تاکتیکی و استراتژیک مجهز نمایند. حوزه‌های دانشی مؤثر بر رفتار کارکنان و مدیران شرکت‌ها و سازمان‌ها، یکی از این مولفه‌های مهم و تاثیرگذار است. آگاهی از تاثیرات زبان، فرهنگ، علوم شناختی و روانشناسی، سوگیری‌های رفتاری و... در چگونگی رفتار و واکنش مدیران و کارکنان نسبت به رویکردهای مختلف حسابداری مدیریت و تحلیل‌های آن، می‌تواند به حسابداران مدیریت کمک نماید تا با اتخاذ کردها و تکنیک‌های منطبق با زمینه‌های رفتاری و سازمانی، به ایفای اثربخش‌تر وظایف محوله بپردازند. کتاب حاضر، که ترجمه کتاب حسابداری مدیریت رفتاری، اثر استاد برجسته حوزه حسابداری جناب آقای دکتر احمد ریاحی بلکویی می‌باشد یکی از معدود کتاب‌های نوشته شده در حوزه مباحث رفتاری در حسابداری مدیریت است که با نگاهی جامع و رویکردی منسجم، به تشریح و تحلیل عوامل مؤثر بر رفتارهای کارکنان، مدیران و پیامدهای آنها بر حسابداری مدیریت پرداخته است. همان‌گونه که نویسنده محترم نیز اشاره کرده است، این کتاب می‌تواند برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی در مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد، در رشته‌های حسابداری و حسابداری مدیریت و همچنین مدیران کسب و کارها و کلیه علاقمندان به مباحث مدیریتی، ویژه در حوزه حسابداری مدیریت، مفید واقع گردد. در ترجمه کتاب سعی شده پایبندی به متن اصلی، در عین روان بودن ترجمه رعایت گردد و معادل‌های مناسبی مورد استفاده قرار گیرد تا معانی و مفاهیم، در نطایح با متن اصلی انتقال یابد. بی‌تردید، این ترجمه نیز هم‌چون هرکاری، عاری از ایراد نمی‌باشد، لذا از همکاری، محترم و دانشجویان عزیز تقاضا دارم با ارائه نقطه نظرات ارزشمند خویش، اینجانب را در بهبودهای آتی، یاری نمایند.

جواد شکرخواه

عضو هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی

دی ماه ۱۳۹۴ مصادف با ربیع‌الاول ۱۴۳۷، ایام با سعادت ولادت رسول

گرامی اسلام، حضرت محمد(ص)

پیشگفتار

حسابداری مدیریت با ارایه اطلاعات حسابداری و غیرحسابداری به استفاده‌کنندگان داخلی، به منظور تسهیل فرآیند تصمیم‌گیری آنها سر و کار دارد. حسابداری مدیریت اگرچه در ماهیت، تکنیکی است، با این وجود، در محیطی رفتاری به ایفای نقش می‌پردازد که از رفتارهای حسابداران مدیریت به عنوان فراهم‌کنندگان اطلاعات و مدیران به عنوان استفاده‌کنندگان داخلی شکل گرفته است. این رفتارها، شامل واکنش به اطلاعات تولید شده یا دریافت شده، زمینه‌های ایجاد شده، نگرش‌ها و ادراکات شکل گرفته، و نتایج مورد انتظار است. به همین سبب، این کتاب، مفهوم «حسابداری مدیریت رفتاری» را به عنوان مطالعه رفتار و زمینه‌های رفتاری معرفی می‌کند که با تولید اطلاعات حسابداری مدیریت برای استفاده تصمیم‌گیرندگان درون سازمانی ایجاد شده است. دانش و فهم این رفتارها و زمینه‌های رفتاری، به موفقیت و کارایی حسابداری مدیریت در رسیدن به اهداف سازمانی، منجر خواهد شد. این رفتارها و زمینه‌های رفتاری در، فصل به شرح زیر، مورد بررسی قرار گرفته‌اند:

۱. فصل اول، حیطه چندبعدی حسابداری مدیریت را بررسی و چارچوب مرجعی را برای موضوعات مطروحه در حسابداری مدیریت رفتار، فراهم می‌کند. این فصل نشان می‌دهد که حسابداری مدیریت برای تحقق نیازهای مختلف مدیران داخلی، به یک محیط پرس‌وجوی چند بعدی تبدیل شده که بر پایه‌های حسابداری، سازمانی، رفتاری، و تصمیم‌گیری استوار است.
۲. فصل دوم ماهیت فرآیند کنترل، سیستم‌های اصلی کنترل، حسابات و چارچوب سیستم‌های کنترل مدیریت را به عنوان مکانیزم‌های ضروری برای اطمینان از سازمان، تنگم فرآیندهای عملیاتی و فعالیت‌ها و پاسخگویی در راستای بقا و رشد سازمان مورد بررسی قرار می‌دهد.
۳. فصل سوم نسبیت‌گرایی زبانی را در حسابداری مدیریت، با نشان دادن چگونگی تأثیر رضیه ساپیر-ورف در مورد نسبیت‌گرایی زبانی، تئوری زبان‌شناسی اجتماعی و تئوری دوزبان در انجام وظایف حسابداری مدیریت در سازمان‌ها، بررسی می‌نماید.
۴. فصل چهارم، نسبیت‌گرایی فرهنگی را در حسابداری مدیریت مورد بررسی قرار می‌دهد. بدین ترتیب، فرض می‌شود که فرهنگ، از طریق اجزاء، عناصر و ابعادش، ساختارهای سازمانی، رفتارهای سازمانی در سطح خرد، محیط حسابداری مدیریت و عملکرد شناختی افراد را در مواجهه با یک پدیده حسابداری مدیریت دیکته می‌کند.
۵. فصل پنجم، نسبیت‌گرایی شناختی در حسابداری مدیریت را بررسی می‌نماید و نشان می‌دهد که

هم قضاوت و هم تصمیم، هر دو، محصول یک سری فرآیندهای اجتماعی شناختی هستند که شامل مشاهده اطلاعات مربوط به پدیده حسابداری و پایه‌گذاری یک الگو برای ارائه محدود پدیده حسابداری به خاطر سپرده شده است تا در مراحل بعد، برای شکل دادن یک قضاوت و یا یک تصمیم، بازیابی گردد.

۶. فصل ششم، رویکردهای اقتضایی در طراحی سیستم‌های حسابداری را مورد بررسی قرار می‌دهد، با این فرض که طراحی اجزای مختلف سیستم‌های حسابداری، مبتنی بر مقتضیات خاصی است که می‌تواند یک تطابق کامل را ایجاد کند.

۷. فصل هفتم، ثبات کارکردی و داده‌ای را در حسابداری مدیریت پوشش می‌دهد. این فصل بیان می‌کند که تصمیم‌گیرنده در یک سری شرایط خاص ممکن است نتواند فرآیند تصمیم‌گیری خود را در مواجهه با تغییر حاصله در فرآیند حسابداری، که با داده‌های ورودی به وی عرضه شده است، تعدیل نماید.

۸. فصل هشتم، با ارائه نتایج تحقیقات مربوط به تأثیرات هدف‌گذاری به صورت کلی و بودجه‌بندی مشارکتی به صورت خاص، پیامدهای وظیفه‌ای و یا رفتاری، سعی دارد هدف‌گذاری و بودجه‌بندی مشارکتی را پوشش دهد.

۹. فصل نهم، با بررسی تهدیدات وارده نسبت به اعتبار قضاوت‌های کنترلی، مسائل رفتاری در حوزه کنترل را بررسی می‌نماید.

۱۰. فصل دهم، برنامه‌ریزی، بودجه‌بندی، و انحرافات مالیات را از طریق توضیح ماهیت و طبقه‌بندی سهل‌گیری سازمانی و بودجه‌ای، مورد بررسی قرار می‌دهد.

این کتاب می‌تواند برای افرادی که به تأثیر و نقش علوم رفتاری در حسابداری مدیریت علاقه‌مند هستند، از جمله حسابداران، مدیران کسب و کارها، محققان و مدرسان حسابداری و دانشجویان، مفید واقع شود.

افراد زیادی در تالیف این کتاب همکاری کرده‌اند. اینجانب، همکاری‌های قابل توجهی از دانشجویان دانشگاه ایلینوی در شیکاگو دریافت کرده‌ام، به ویژه از افرادی مثل شهرزاد قاتان^۱، اوا تومازوسکا^۲ و ویویان آوو^۳. همچنین از اریک ولنتاین^۴، دیوید پالمر^۵ و تمام تیم تولید در گروه انتشارات گرینوود^۶ به خاطر حمایت مداوم و هوشمندانه آنها تشکر می‌کنم.

احمد ریاحی بلکویی

فهرست مطالب

فصل اول. حیطه چند بُعدی حسابداری مدیریت

۱	بُعد حسابداری
۲	به سوی یک تئوری حسابداری مدیریت
۴	جستجویی برای اهداف حسابداری مدیریت
۶	جستجویی برای ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت
۱۰	جستجویی برای ماهم حسابداری مدیریت
۱۳	تکنیک‌های حسابداری مدیریت
۱۵	بُعد تصمیم‌گیری
۱۵	چارچوب آنتونی
۱۶	چارچوب سایمون
۱۸	چارچوب گوری اسکات مورتون
۲۰	چارچوب فارستر
۲۱	چارچوب دیردین
۲۲	چارچوب بلومنتال
۲۴	بُعد رفتاری
۲۴	تابع هدف در حسابداری مدیریت
۳۰	تئوری‌های انگیزش
۳۸	مدل‌های تصمیم‌گیری
۴۶	بُعد استراتژیک
۴۶	مفاهیم استراتژی
۴۸	حسابداری مدیریت استراتژیک
۵۲	بُعد سازمانی
۵۲	ساختار سازمانی
۵۴	نظارت و کنترل
۵۶	نتیجه‌گیری
۵۸	منابع
۶۱	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۲. ماهیت فرآیند کنترل

۶۳	مقدمه
۶۳	ماهیت فرآیند کنترل
۶۳	ماهیت کنترل
۶۶	مبانی کنترل
۶۷	مراحل کنترل
۶۸	انواع کنترل
۷۳	منابع کنترل
۷۴	سیستم های اصلی کنترل
۷۴	سیستم کنترل سنتی
۷۵	سیستم کنترل بار خورده
۷۹	سیستم کنترل پیش خورده
۸۳	نتیجه گیری
۸۴	منابع
۸۵	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۳. نسبیت گرای زبانی در حسابداری مدیریت

۸۷	مقدمه
۸۷	حسابداری به عنوان یک زبان
۸۹	نسبیت گرایی زبانی در حسابداری
۸۹	فرضیه سایپر- ورف در مورد نسبیت گرایی زبانی در حسابداری
۹۲	نظام مند کردن فرضیات سایپر- ورف
۹۵	نظام مند کردن فرضیه نسبیت گرایی زبانی در حسابداری
۹۶	فرضیات زبان شناسی اجتماعی در حسابداری
۹۹	فرضیه دوزبانی در حسابداری
۱۰۱	نسبیت گرایی زبانی در حسابداری مدیریت: یک مدل
۱۰۲	نتیجه گیری
۱۰۳	منابع
۱۰۵	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۴. نسبیت گرایی فرهنگی در حسابداری مدیریت

۱۰۷	مقدمه
۱۰۷	تاریخچه تئوری های فرهنگ

۱۰۹	مفاهیم فرهنگ
۱۱۲	نسبیت‌گرایی فرهنگی در حسابداری مدیریت
۱۱۲	مدل نسبیت‌گرایی فرهنگی
۱۱۳	عملیاتی کردن فرهنگ
۱۱۵	ساختار سازمانی و فرهنگی
۱۱۷	فرهنگ و رفتار خرد سازمانی
۱۱۸	کارکرد شناختی
۱۲۲	فرهنگ و متغیرهای محیط حسابداری مدیریت
۱۲۹	نتیجه‌گیری
۱۳۰	منابع
۱۳۶	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۵. نسبیت‌گرایی شناختی در حسابداری مدیریت

۱۴۵	مقدمه
۱۴۵	طرح‌واره در روانشناسی شناختی
۱۴۵	مفهوم فرآیندهای راهنمایی شده توسط طرح‌واره
۱۴۶	طرح‌واره در مقابل طبقه‌ها
۱۴۷	رشد و تغییر طرح‌واره
۱۴۷	منابع فعال‌سازی برای طرح‌واره
۱۴۸	کدگذاری اطلاعات در یک طرح‌واره
۱۴۹	تحقیقات طرح‌واره اجتماعی
۱۵۱	تحقیقات مبتنی بر طرح‌واره در حسابداری
۱۵۱	تحقیقات شناختی در حسابداری و حسابرسی
۱۵۲	پیش‌فرض‌هایی در مورد ساختارهای دانش در حسابداری
۱۵۳	یک دیدگاه شناختی از فرآیند قضاوت/تصمیم در حسابداری مدیریت
۱۵۳	مشاهده پدیده حسابداری توسط تصمیم‌گیرنده
۱۵۴	شکل‌دهی یا ایجاد طرح‌واره
۱۵۵	ذخیره و سازمان‌دهی طرح‌واره
۱۵۷	فرآیندهای محرک، توجه و شناخت
۱۵۸	بازایی اطلاعات ذخیره شده مورد نیاز برای فرآیند قضاوت/تصمیم
۱۶۰	تجدیدنظر و ترکیب اطلاعات بازایی شده با سایر اطلاعات در دسترس
۱۶۱	فرآیند قضاوت
۱۶۲	تصمیم/اقدام (پاسخ)

۱۶۲	نتیجه‌گیری
۱۶۳	منابع
۱۶۸	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۶. رویکردهای اقتضایی برای طراحی سیستم‌های حسابداری

۱۷۵	مقدمه
۱۷۵	تئوری اقتضایی
۱۷۶	صورت‌بندی نظری
۱۸۰	مطالعات تجربی در مورد تئوری اقتضایی
۱۸۰	استفاده از تکنیک‌های بودجه‌بندی سرمایه‌ای
۱۸۱	استراتژی کنترل بودجه‌ای سیستم‌های کنترل
۱۸۳	اهمیت ادراک شده و استفاده از کنترل بودجه‌ای
۱۸۴	انتخاب سیستم‌های بودجه‌ای و آمار کنترلی
۱۸۵	رویکرد اقتضایی به طراحی عملی
۱۸۶	عوامل تعیین‌کننده سیستم‌های عملیات حسابداری
۱۸۹	رفتار ناکارآمد و کنترل مدیریتی
۱۹۰	اثرات قراردادهای انگیزشی
۱۹۱	اثرات قضاوتی معیارهای عملکردی مشترک و منحصر به فرد
۱۹۴	تئوری‌های عدالت توزیعی و تخصیص منابع درون سازمان
۱۹۶	منابع
۲۰۰	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۷. ثبات کارکردی و داده‌ای

۲۰۳	مقدمه
۲۰۳	ماهیت ثبات کارکردی
۲۰۳	ثبات کارکردی در روانشناسی
۲۰۵	ثبات داده‌ای در حسابداری
۲۰۷	تحقیقات ثبات داده‌ای در حسابداری
۲۰۷	تحقیقات ثبات داده‌ای مبتنی بر پارادایم ایجیری، جاندیک و نایت
۲۱۱	سایر تحقیقات ثبات داده‌ای
۲۱۳	ثبات داده‌ای و کارکردی در حسابداری و روانشناسی
۲۱۳	عوامل تعیین‌کننده ثبات کارکردی در حسابداری
۲۱۳	فرضیه شرطی‌سازی
۲۱۵	تئوری چشم‌انداز و فرضیه چارچوب‌سازی

۲۱۶	تئوری تداخل: کدگذاری محرک‌ها در مقابل شهود پس‌کنشی
۲۱۷	تقدم در مقابل تاخر و خود درگیرشدگی
۲۱۹	مشکلات تحقیقات ثبات داده‌ای
۲۲۳	روش‌شناسی جایگزین برای تحقیقات ثبات داده‌ای
۲۲۳	نتیجه‌گیری
۲۲۴	منابع
۲۲۶	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۸. هدف‌گذاری، بودجه‌بندی مشارکتی و عملکرد

۲۲۹	مقدمه
۲۲۹	هدف‌گذاری و عملکرد وظیفه‌ای
۲۲۹	شواهد روانشناسی
۲۳۰	شواهد حسابداری
۲۳۱	به سوی یک چارچوب نظری: نقش نرم‌فعلیت وظیفه
۲۳۵	بودجه‌بندی مشارکتی و عملکرد
۲۳۶	عوامل تعدیل‌کننده در رابطه بین بودجه‌بندی مشارکتی و عملکرد
۲۳۷	انگیزش، بودجه‌بندی مشارکتی و عملکرد
۲۳۸	سبک رهبری، عملکرد سازمانی، تنش شغلی و بودجه‌بندی مشارکتی
۲۴۰	عدم قطعیت وظیفه و بودجه‌بندی مشارکتی
۲۴۱	ابهام در نقش و بودجه‌بندی مشارکتی
۲۴۲	ساختار پاداش و بودجه‌بندی مشارکتی
۴۴۲	ناهنجاری شناختی و بودجه‌بندی مشارکتی
۲۴۴	عوامل شخصیتی و بودجه‌بندی مشارکتی
۲۴۷	پیش شرط‌های بودجه‌بندی مشارکتی
۲۴۸	کفایت بودجه، تعهد سازمانی و بودجه‌بندی مشارکتی
۲۴۸	نتیجه‌گیری
۲۴۹	منابع
۲۵۵	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۹. مسائل رفتاری در کنترل

۲۵۹	مقدمه
۲۵۹	مسئله نرخ پایه در کنترل
۲۶۰	ساختار وظیفه‌ای کنترل
۲۶۳	تعیین نرخ پایه

۲۶۴	نادیده گرفتن نرخ پایه
۲۶۵	تمرکز بر موفقیت مثبت
۲۶۵	ابتکارات ذهنی و سوگیری در قضاوت‌های کنترلی
۲۶۵	بازنمایندگی
۲۶۶	در دسترس بودن
۲۶۷	تعدیل و تکیه‌گاه‌یابی
۲۶۷	سوگیری واپس‌نگر
۲۶۸	درم‌بندی قضاوت‌ها
۲۶۸	نادیده گرفتن و اطلاعات تایید ناکنده
۲۶۹	تأثیر خطایذیری قضاوت بر کنترل
۲۷۰	اثر پلز و کنترل
۲۷۱	نتیجه‌گیری
۲۷۲	منابع فصل نهم
۲۷۳	منابع برای مطالعه بیشتر

فصل ۱۰. برنامه‌ریزی، بودجه‌بندی و تحریف اطلاعات

۲۷۹	مقدمه
۲۷۹	دیدگاه‌های مرتبط با سهل‌گیری
۲۸۲	سهل‌گیری سازمانی
۲۸۲	ماهیت سهل‌گیری سازمانی
۲۸۵	کارکردهای سهل‌گیری سازمانی
۲۸۷	سنجش سهل‌گیری سازمانی
۲۸۹	سهل‌گیری بودجه‌ای
۲۸۹	ماهیت سهل‌گیری بودجه‌ای
۲۹۱	بودجه‌بندی و گرایش به ایجاد سهل‌گیری
۲۹۴	سهل‌گیری بودجه‌ای، تحریف اطلاعات و طرح‌های انگیزشی اعتمادساز
۲۹۷	سهل‌گیری بودجه‌ای و عزت نفس
۲۹۸	به سوی یک چارچوب نظری برای بودجه‌بندی
۲۹۹	سهل‌گیری مثبت در مقابل سهل‌گیری منفی
۳۰۰	کاهش سهل‌گیری بودجه‌ای: یک تکنیک مبتنی بر پاداش
۳۰۱	نتیجه‌گیری
۳۰۲	منابع
۳۰۵	منابع برای مطالعه بیشتر